

درس ۱۳
«هویت ایرانی»

هویت ایرانی در گذر زمان چه تحولاتی به خود دیده است؟

- برخی از ویژگی‌هایی که افراد خود را با آن می‌شناسند و به دیگران معرفی می‌کنند عبارتند از :
قد - قیافه - قدرت - ثروت - علم - مهارت - دانش - ایمان - تبار خانوادگی و ... .
- برخی از ویژگی‌هایی که اقوام و ملت‌ها و گروه‌ها خود را با آن می‌شناسند و به دیگران معرفی می‌کنند عبارتند از :
سرزمین - تاریخ - جمعیت - اقتصاد - سیاست - فرهنگ و ... .
- ویژگی‌های هویت ایرانی قبل از ظهور اسلام :
  - ۱- ایران قدمت تاریخی بیش از ۷ هزار سال دارد .
  - ۲- دارای هویت توحیدی ، دینی و در برخی موارد آمیخته با اساطیر بود .
  - ۳- دارای هویت‌های اجتماعی متفاوت بود زیرا اقوام مختلفی در آن زندگی میکردند .
  - ۴- دارای هویت فرهنگی واحدی بود زیرا اقوام مختلف در ارزش‌ها و عقاید دین زرتشت با یکدیگر اشتراک داشتند.
- عقاید و ارزش‌های آیین زرتشت با اساطیر آمیخته بود و روایاتی از این هویت را در شاهنامه فردوسی میتوان دید.
- تاثیرات اسلام بر هویت ایرانی عبارتند از :
  - ۱- ایرانیان پس از آشنایی با اسلام عناصر مشرکانه و اساطیری هویت خود را کنار گذاشتند و هویت توحیدی پیدا کردند .
  - ۲- ایران با پذیرش عقاید و ارزش‌های دین اسلام به جهان اسلام ملحق شد و هویت ایرانی به صورت بخشی از هویت جهان اسلام درآمد.
  - ۳- زبان فارسی دری به عنوان زبان دوم جهان اسلام معرفی شد.
- زبان فارسی دری به عنوان زبان دوم جهان اسلام معرفی شد زیرا :
ایرانیان مشارکت فعالی در حیات فکری جهان اسلام داشتند و این زبان از محدوده زبان سیاسی مشترک اقوام ایرانی فراتر رفت و از مرزهای گورکانی و عثمانی عبور کرد و تا هند و تبت و آسیای صغیر و شبه جزیره بالکان گسترش یافت.
- زبان فارسی دری زبان سیاسی دربار ایران و زبان رسمی مشترک اقوامی بود که در ایران زندگی می‌کردند .

• افرادی که با خدمات بی نظیر خود موجب گسترش زبان فارسی شدند عبارتند از:
حکیمان و شاعرانی چون مولوی، سعدی و حافظ.

• مسلمانان به آموختن زبان فارسی نیازمند بودند زیرا:
حکیمان ایرانی معارف و هنرهایی را تولید میکردند که مسلمانان برای دستیابی به آنها نیازمند یادگیری زبان فارسی بودند.

• برخورد جهان اسلام با هجوم نظامی و سیاسی اقوام مختلف در تاریخ اسلامی به اشکال زیر انجام شده است:

- ۱- گاهی به دفع مهاجمان پرداختند مانند آنچه در جنگ های صلیبی رخ داد.
- ۲- گاهی مهاجمان را در درون خود جذب و هضم کردند مانند آنچه در حمله مغول اتفاق افتاد.
- ۳- در برخورد با قدرت سیاسی و نظامی غرب بخشی از مسلمانان به خود باختگی فرهنگی دچار شدند مانند تجربه جدیدی که در قرن اخیر اتفاق افتاده و هنوز به پایان نرسیده است.

• خودباختگی فرهنگی کشور های اسلامی در برابر غرب موجب شد که:
آنچه را شرق شناسان و تاریخ نگاران غربی از هویت جهان اسلام القا می کردند در بین جوامع اسلامی و از جمله ایران رواج پیدا کند.

• هویتی را که شرق شناسان و تاریخ نگاران غربی از جهان اسلام القا می کردند دارای ویژگی های زیر است:

- ۱- هویتی دینی یا حتی اساطیری نیست بلکه هویتی سکولار است که به ابعاد تاریخی و جغرافیایی محدود می شود.
- ۲- هویتی است که در قالب عناوین قوم گرایی و ناسیونالیستی ملت اسلامی را به اقوام مختلف ترک و عرب و فارس تقسیم می کند.

• آثاری که متفکران ایرانی در نقد رویکرد تقلیدی به فرهنگ غرب و ایجاد هویت کاذب در افراد تدوین کرده اند عبارتند از:

- ۱- غرب زدگی: جلال آل احمد
- ۲- بازگشت به خویشتن: دکتر علی شریعتی
- ۳- خدمات متقابل اسلام و ایران: استاد مطهری
- ۴- فطرت: استاد علی مطهری

• سرزمین بعد جغرافیایی هویت جامعه را می سازد.

• سرگذشت مشترک افراد یک جامعه که به صورت خاطره در می آید و از نسلی به نسل دیگر منتقل میشود بعد تاریخی هویت جامعه را می سازد.

انقلاب اسلامی چه تاثیری بر هویت ایرانی دارد؟

- انقلاب ها مهمترین تحولات در هر جهان اجتماعی محسوب می شوند .
- پیامد انقلاب ها را می توان به اشکال زیر تقسیم بندی کرد :
  - ۱- پیامدهای کوتاه مدت ، میان مدت و بلند مدت
  - ۲- پیامد های اقتصادی ، اجتماعی ، سیاسی و فرهنگی
- مهم ترین پیامد انقلاب ها تحولات هویتی می باشد.
- تاثیرات انقلاب اسلامی بر هویت ایرانی عبارتند از :
  - ۱- ایران به اسلام و خویشتن الهی و توحیدی خود بازگشت.
  - ۲- جامعه ایران به رهبری امام خمینی با استفاده از آموزه های قرآن به هویت اسلامی خود بازگشت.
  - ۳- ایران به عنوان قلب تپنده بیداری اسلامی شناخته شد .
  - ۴- اسلام به عنوان یک قطب فرهنگی جدید ظاهر شد .
- بازگشت ایران به اسلام بعد از انقلاب اسلامی دارای ویژگی های زیر است :

این بازگشت ، بازگشت به خویشتن صرفا تاریخی و جغرافیایی که با اندیشه های دنیوی غربی تفسیر می شد نبود بلکه بازگشت به خویشتن الهی و توحیدی بود .
- بازگشت جامعه ایران به هویت اسلامی به رهبری امام خمینی (ره) موجب شد که :

ایران بتواند به مدت هشت سال از مرز های جامعه ایمانی خود در برابر دشمنان دفاع کند واین مقاومت تا امروز ادامه یافته است .
- تاثیرات انقلاب اسلامی ایران در احیای هویت جهان اسلام عبارتند از :

جامعه ایران با بازگشت به هویت اسلامی و اثرگذار خود به صورت قلب تپنده بیداری اسلامی درآمد .
جهان اسلام با الهام گرفتن از انقلاب اسلامی ایران هویت خود را خارج از تصویری که جهان غرب به آن ها القا میکرد جست و جو کردند و اسلام به عنوان یک قطب فرهنگی جدید ظاهر شد.
- تجدید حیات معنوی اسلام بر اندیشمندان جهان غرب موجب شده است که :

نظریه پردازانی که سکولاریسم و دنیوی شدن را طی قرن بیستم سرنوشت حتمی بشر می دانستند در مورد نظریات پیشین خود به تامل و بازبینی بپردازند .
- انقلاب اسلامی ایران حاصل یک سده مقاومت هویت اسلامی ایران در برابر هجوم سیاسی و اقتصادی غرب بود.